

Ф И Л О Л О Г

часопис за језик, књижевност и културу
V 2014 10
универзитет у бањој луци
филолошки факултет

Радмило Н. Маројевић
 Универзитет у Београду
 Филолошки факултет

УДК 811.163.41'255.4:398
 DOI 10.7251/fil1410009m

ДВИЈЕ ВУКОВЕ РЕДАКЦИЈЕ БАЛАДЕ О АСАН-АГИНИЦИ (ЛИНГВОТЕКСТОЛОШКА И ВЕРСОЛОШКА АНАЛИЗА)

Апстракт: У овом раду¹ се Жалостна пјесанца племените Асан-агинице, чији смо тексти реконструисали према Форшисовом издању, пореди с двјема Вуковим редакцијама с текстволошкој и версолошкој стјановишиња. Размајтрају се следећа поседна ишињања: 1) силабичке константје: а) изосилабизам, б) цезура; 2) њрви њолустих: а) њобочни метрички акценат, б) неакцентиваност четвртој слоја као изразитија ритмичка доминантја (али не и метричка константја) српској десетерца; 3) други њолустих: а) једношактност другој њолустиха десетерца као ритмички курзив; б) медијални шакт с њобочним метричким акценћом; 4) завршетак стиха: а) неакцентиваност десетјој слоја као метричка константја, б) реализација квантитативне клаузуле, 5) лексичка реконструкција, б) драматичка реконструкција.

Кључне ријечи: Жалостна пјесанца племените Асан-агинице, текстволошкја, српски ејски десетерац, метричка константја, ритмичка доминантја, ритмички курзив.

Увод. – Прије двјеста година, 1814, објављен је први Вуков фолклорни зборник под насловом *Мала њрсћонародња славеносрпска њјеснарица*. Први дио Вуковог зборника заузима сто лирских пјесама, које Вук издаваја под насловом „ПЕСНЕ ЛЮБОВНЕ. И различне Женске.“ Други дио Вуковог зборника чини осам епских пјесама, које Вук издаваја под насловом „ПЕСНЕ МУЖЕСКЕ. Кое се уз гусле певају.“ Из другог дијела Вуковог фолклорног зборника треба издвојити баладу о Асан-агиници, која одражава раније стање у развоју српске народне поезије и српског језика, и која захтијева посебан текстолошки приступ. Она је била предмет подробне анализе у нашој расправи *Стих и версолошка реконструкција „Жалостне њпсанце њлеменитје Асан-агинице“* (Маројевић 2006: 13–57). У тој расправи (на с. 52–54) први пут је примјенен поступак прозодиј-

ско-интонационе и версолошке интерпретације текста у српској издавачкој пракси и науци о стиху. У том реконструисаном тексту једну појединост ћемо сада друкчије интерпретирати. У стиху: *шѣр дозѣвѣѣ || гдѣ два | сѣна своја* (ЖППА 85) граница између другог и трећег такта не пада послје шестог него послје осмог слога: *шѣр дозѣвѣѣ || гдѣ два сѣна | своја* (ЖППА 85 [ред.]). На броју *два* побочни акценат је неметрички (па га сад означавамо курзивом), док је на замјеници *своја* у инверзији побочни акценат метрички (па га сад не означавамо курзивом). Ова интонационо незнатна исправка версолошки је веома битна: не само да се повећава број стихова у којима се други полустих конституише по обрасцу 4 + 2 а смањује број стихова по обрасцу 2 + 4 (види т. 4.2) него се искључује једини раније реконструисани примјер у којем је акценатван посљедњи слог другог такта. У овом раду се упоређује аутентични текст према нашој реконструкцији, текстолошкој и версолошкој, с двјема Вуковим редакцијама (упоредивости ради, прва Вукова редакција гра-

¹ Рад је урађен у оквиру пројекта 178014 *Динамика стурктура савременој српској језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

фијски и ортографски се усаглашава с другом). Треба истаћи да ове године обиљежавамо и двјеста четрдесет година прве публикације баладе о Асан-агиници (1774).

Посебна пажња у овом раду се поклања сљедећим версолошким питањима: а) неакцентованости десетог слога као метричкој константи, б) неакцентованости четвртог слога као изразитој ритмичкој доминанти (али не и метричкој константи) српског десетерца, в) тротактности стиха, при чему је први такт (у првом полустиху) обавезан, док у другом полустиху, као ритмички курзив, један такт може и да изостане, и сљедећим текстолошким питањима: г) како је Вук текст мијењао како би задовољио принцип изосилабизма; д) како је Вук у првом издању *Асан-агинице* мијењао ред ријечи како би (очито само интуитивно) остварио квантитативну клаузулу. У раду се примјењује ауторова концепција о главним и побочним акцентима у српском језику, па се посебно разматрају побочни метрички акценти у иницијалном и медијалном такту те опкорачење цезуре и опкорачење границе између другог и трећег такта.

1. Силабичке константе. – Силабичке метричке константе српског епског или асиметричног десетерца су десетосложна силабичка структура (види т. 1.1) и цезура између четвртог и петог слога (види т. 1.2), па се поставља питање како се оне остварују у Вуковим редакцијама баладе о Асан-агиници.

1.1. У „живим пјесмама“ Вук је, сликовито речено, неке стихове скраћивао, а неке продужавао, а у „мртвој“ *Асан-агиници* наш први фолклориста и текстолог стихове је само скраћивао, и у првој и у другој редакцији.

(1) Вук није знао за дифтоншки степен контракције двају вокала *и* после губљења интервокалског *ј*, као ни то да је у дативу примаран придјевски наставак *-ому*, па је у два стиха изостављао финално *у* у наставку:

вѣћ њу даје || ймо[т]скѡму | кѡди<ј>*. (ЖППА 52),

Већ њу даје Имошком Кадии. (ЖППА¹ 52),

Већ њу даје Имоском кадији. (ЖППА² 52);

га̋ је шаљѣ || ймо[т]скѡму | кѡди<ј>*. (ЖППА 55),

И да пошље Имошком Кадии. (ЖППА¹ 55),

Да је шаље Имоском кадији. (ЖППА² 55),

уз сљедеће образложење: „И овдје је стих у Фортиса покварен са *Имоскому* мјесто *Имоском*“ (у напомени уз 52. стих), „И овдје је у Фортиса *Имоскому* мјесто *Имоском*“ (у напомени уз 55. стих) (Караџић 1846: 531).

(2) У једном примјеру Вук је, не знајући да таувокалски дифтонг у сандхију не нарушава изосилабизам, аутентични облик *удрила* замијенио неаутентичним (који се, додуше, среће у дијалектима) *удрила*, без икаквог коментара:

бѣлим лицем || ѱ земљ¹ | ѱдарѣла, (ЖППА 90),

Б’јелим лицем у земаљу удрила (ЖППА¹ 92),

Б’јелим лицем у земаљу уд’рила (ЖППА² 91).

1.2. Цезура између четвртог и петог слога друга је силабичка константа асиметричног десетерца. Поставља се питање: да ли је у неким стиховима она нарушена? Цезура се остварује и у случају фонетског и семантичког опкорачења: њу регулише инерција стиха. Фонетско опкорачење цезуре остварује се у случају кад је у првом полустиху метрички акценат побочни (види примјере у т. 2.1), а овдје ћемо размотрити један специфичан примјер опкорачења цезуре помоћу предлога. Наиме, у 7. стиху *Асан-агинице* предлошко-падежна веза опкорачује цезуру, при чему се реализује хетерокалска контракција вокала *е* и *у*. У каснијим редакцијама у другом полустиху приређивачи су елидирали финални вокал или у именици или у придјеву. Вук је у обје своје редакције измијенио конструкцију, па се овдје није морао придржавати такве текстологије (Маројевић 2006: 39–40):

ѡн болује ѱ || рѡнѡми | ѡѳтѡми – (ЖППА 7),

Гди он лежи од ѡутѡ рана; (ЖППА¹ 7),

Он болује од ѡутијѡх рана, (ЖППА² 7).

2. Први такт. – Први такт, који се реализује у првом полустиху асиметричног десетерца, мора имати један метрички акценат. Тај

акценат, међутим, може бити побочни, па се он везује за главни акценат у другом полустиху – сложеном фонетском ријечју остварује се опкорачење цезуре (види т. 2.1). Четврти слог, тј. слог испред цезуре, по правилу је ненаглашен, па се поставља питање да ли је његова ненаглашеност тонска метричка константа или само изразита ритмичка доминанта српског епског десетерца (види т. 2.2).

2.1. У *Асан-агиници* побочни метрички акценат у првом полустиху (и ефекат фонетског опкорачења цезуре) посвједочен је у два примјера.

(1) У једном примјеру метрички акценат је на везнику *кад* (види подробније у Маројевић 2006: 25–26):

Ка́д ли му је || ра̀на̄м | бо̀ље *би́ло*, (ЖППА 10),
Ка́д ли му је ра̀на̄м' бо̀ље *би́ло*, (ЖППА¹ 10),
Ка́д ли му је ра̀на̄м' бо̀ље *би́ло*, (ЖППА² 10).

(2) У другом примјеру метрички акценат је на предикативу *и́ако* (види подробније у Маројевић 2006: 26):

„А́ј та́ко те || не же́ља | бра̀тно, (ЖППА 47),
О́ј тако те неже́лила бра̀цо! (ЖППА¹ 47),
„А́ј тако те не же́лила, бра̀цо! (ЖППА² 47).

2.2. Ненаглашеност слога испред цезуре није била метричка константа него изразита ритмичка доминанта српског епског десетерца. У *Горском вијенцу* у дванаест стихова акценат је на четвртом слогу (Маројевић 2006–2007: 18–21). Два десетерца имају акценат на четвртом слогу и у *Смр̄иши Смаил-а́џе Чен̄и-ји́ћа* (Маројевић 2009: 579). Да је четврти слог био потенцијално наглашен, потврђују и пјесме косовског циклуса [у девет стихова акценат је на четвртом слогу, док се још у два може пренијети на трећи (Маројевић 2012: 434–439)].

У балади о Асан-агиници нема ниједног примјера акцентованости четвртог слога, па ни примјера преношења акцента с четвртог слога на трећи: у њој је неакцентованост слога испред цезуре – тонска метричка константа.

3. Други полустих. – У другом полустиху десетерца медијални такт може да изостане (види т. 3.1) или да га конституишу ријечи с побочним акцентом (види т. 3.2).

3.1. У првом полустиху десетерца обавезан је један метрички акценат, тј. један прозодијско-интонациони такт, а у другом полустиху остварују се два метричка акцента, који обликују два прозодијско-интонациона такта. У овом другом случају, међутим, могући су, иако врло ријетко, изузеци. Пропуштање (нереализовање) другог такта појављује се, као ритмички курзив, изузетно и у тротактном тонском стиху руске народне поезије, који, као и српски десетерац, води поријекло од прасловенског епског стиха (види Маројевић 1987: 24–25 [и тамо наведену литературу]). Једнотактност другог полустиха налазимо, исто као ритмички курзив, и у асиметричном или епском десетерцу српске поезије, у народном – ријетко, у Његошевом – чешће. У *Лучи микрокозма* на 2210 стихова налазимо 49 таквих примјера (Маројевић 2014: 81). У два стиха косовског циклуса једнотактност другог стиха реализује се и поред побочног акцента на личној замјеници првог лица једине, јер медијални такт у начелу не може бити једносложан, односно и поред могућег побочног акцента на рјечци *а* у саставу двокомпонентног везника *а и*, јер то наглашавање не изискује семантичка структура стиха (Маројевић 2012: 440–441). У неколико стихова косовског циклуса други акценат у другом полустиху не може се, ни алтернативно, реконструисати пошто су везници *и* (у пет стихова) и *ни* (у једном стиху) и предлог *у* (у једном стиху) атони (Маројевић 2012: 441–443).

У балади о Асанагиници нема ниједног примјера једнотактности другог полустиха. И то није случајно: обавезно остваривање медијалног такта условљено је постојањем друге, факултативне цезуре, послје шестог слога (види т. 4.2).

3.2. Као и иницијални, медијални такт могу конституисати ријечи с побочним акцентом. Побочни метрички акценат у медијалном такту баладе о Асан-агиници налазимо у више стихова.

(1) У четири стиха заредом медијални такт карактерише побочни акценат – на везницима *ал* и *ниџи* и на прилогу *већ* који је полуграматикализован (трансформисао се у рјечцу с ослабљеним акцентом) – те се остварује опкорачење границе између другог и трећег такта:

Ал сљ снџзи, || ал сљ | лабудове? (ЖППА 2),
Ил' је снијег, ил' су лабудови? (ЖППА¹ 2),
Ал' је снијег, ал' су лабудови? (ЖППА² 2);

Да сљ снџзи – || већ би | окопнули, (ЖППА 3),
Да је снијег већ би окопнио; (ЖППА¹ 3),
Да је снијег, већ би окопнио, (ЖППА² 3);

лабудове – || већ би | полетџли! (ЖППА 4),
Лабудови већ би одлетели. (ЖППА¹ 4),
Лабудови већ би полетјели; (ЖППА² 4);

Нит' [иџ] сљ снџзи, || нит' сљ | лабудове, (ЖППА 5),
Нит' је снијег, нит' су лабудови, (ЖППА¹ 5),
Нит' је снијег, нит' су лабудови, (ЖППА² 5).

У Вуковим редакцијама сачувана је, дакле, интонациона структура стихова, са истим граматичким ријечима у медијалном такту, осим 2. стиха у коме је у првој редакцији један везник (*ал*), који је најчешће супротни а у балади раставни, замијењен другим (*ил*), који је увијек раставни.

(2) У четири стиха, који имају истовјетан други полустих, побочни метрички акценат пада на прву компоненту полусраслице *Асан-аџиница*:

И побџже || Асан-аџиница (ЖППА 17),
Тад' побјеже Асан-аџиница (ЖППА¹ 17),
Тад' побјеже Хасанаџиница, (ЖППА² 17);

И врати се || Асан-аџиница (ЖППА 23),
Тад' се врати Асан-аџиница, (ЖППА¹ 23),
И врати се Хасанаџиница, (ЖППА² 23);

Кад џо чула || Асан-аџиница, (ЖППА 73),
Кад то чула Асан-аџиница, (ЖППА¹ 75),
Кад то чула Хасан аџиница, (ЖППА² 74);

Кад џо чула || Асан-аџиница, (ЖППА 89),
Кад то чула Асан-аџиница, (ЖППА¹ 91),
Кад то чула Хасан аџиница, (ЖППА² 90).

Као што видимо, у овој појединости у првој редакцији је боље текстолошко рјешење јер оно сугерише постојање двају акцената, од којих је први ослабљен. У другој редакцији у прва два примјера примјењује се састављено писање, што би указивало да име по мужу има један акценат, а у друга два примјера – растављено, као да се реализују два равноправна акцента.

4. КЛАУЗУЛА. – Клаузула (завршетак стиха) тонски је обиљежена: ненаглашеношћу десетог слога, што је тонска константа (види т. 4.1), и дужином наглашеног деветог слога, односно краткоћом осмог или седмог наглашеног слога, ако је на њему посљедњи метрички акценат, што је тонска доминанта или тонска тенденција, слабије или јаче изражена (види т. 4.2).

4.1. Ненаглашеност десетог слога једна је од несумњивих метричких константи српског епског десетерца, али се она могла остваривати и преношењем акцента на девети слог. Ненаглашеност десетог слога као једина тонска константа Његошевог десетерца (ненаглашеност четвртог слога само је изразита тонска доминанта) остварује се у шест стихова *Горској вијенци* метрички условљеним преношењем акцента на предлог, што је први пут запажено у нашем критичком издању спјева (Петровић-Његош 2005: 893–895): звијезда је црне судбе над њом (14); ал тирјанству стати ногом за врат (618); улеће ми једна муха у нос (817); зло под горим као добро под злом (1168); ми имамо једну траву за то (2136); име чесно заслужи ли на њој (2333).

Један десетерац баладе о Асан-аџиници (87. стих) ненаглашеност десетог слога као несумњиву тонску константу српског епског десетерца остварује метрички условљеним преношењем акцента на предлог, што је први пут запажено у нашој студији *Стих и веролошка реконструкција „Жалостне џвсанце џлеменише Асан-аџинице“*: „То преношење је ново, па се реализује краткоузлазни акценат на претпоследњем слогу (што је само доказ да | је „*Џвсанца*“ написана са новоштокавском прозодијом, коју је Вук касније узео за књижевни језик)“ (Маројевић 2006: 40–41; знак | указује

на прелазак на нову страну у тексту који се цитира). У првој Вуковој редакцији стих је измијењен у односу на Фортисово издање, а у другој је враћен изворни распоред ријечи:

kāg se nēhe || мйловати | нà вās (ЖППА¹ 87),
Кад се на вас смиловати неће (ЖППА¹ 89),
„Кад се не ће смиловати на вас (ЖППА² 88).

Није спорно зашто је Вук у другој редакцији измијенио стих: враћао се Фортисовом тексту. Али зашто је измијенио ред ријечи у првој редакцији? Измијенио га је зато што му се то учинило „приличније“. Ми бисмо данас рекли: зато што је такав ред ријечи у складу с квантитативном клаузулом: у изворном (Фортисовом) издању на деветом слогу је кратак акценат (краткосилазни), а у Вуковој првој редакцији – дуг акценат (дугосилазни).

Остаје да се одговори и на посљедње питање у овом одјелку: зашто је у бисеру српске народне поезије, у балади о Асан-агиници, нарушена (и нарушавана) квантитативна клаузула? На то питање ми смо одговорили у претходној студији – зато што квантитативну клаузулу надомјешта друга, факултативна цезура (види т. 4.2).

4.2. Квантитативне клаузуле што се тиче, подсјетићемо се на наш закључак из претходне студије: „У раном прасловенском као праиндоевропском дијалекту квантитет вокала (опозиција: дужина/краткоћа) био је релевантно фонолошко обиљежје, па се може претпоставити да је у праиндоевропском десетерцу завршетак стиха био обиљежен обавезном дужином деветог и краткоћом десетог слога, што значи да је квантитативна женска клаузула била метричка константа тога стиха. Њен реликт у српском десетерцу, тзв. квантитативна клаузула, заправо је тонско-квантитативна клаузула: девети слог је био обавезно дуг само ако на њега пада трећи метрички акценат (не заборавимо: десетерац је био и остао тротактни стих), а осми и седми обавезно кратки само ако су под акцентом (при чему је то посљедњи метрички акценат у стиху). Ово тонско-квантитативно обиљежје завршетка стиха, и у оним пјесмама које га најбоље чувају,

није више обавезно – није метричка константа него само јача или слабија ритмичка доминанта“ (Маројевић 2013: 41).

У монографији „Сербскія пѣсни“ Александра Восѣокова изнијели смо сљедећу оцјену. Трохејска тенденција у распореду нагласака у народном епском десетерцу посљедица је слабљења квантитативне клаузуле, њеног историјског развоја од метричке константе до ритмичке доминанте или тенденције па до потпуног губљења. Роман Јакобсон је запазио једну законитост код српских пјесника почев од XVII вијека: ако десетерац има риму, онда обично губи квантитативну клаузулу. Другим ријечима, ритмичку функцију квантитативне клаузуле преузима, с једне стране, рима. Светозар Петровић је запазио другу занимљиву тенденцију: квантитативну клаузулу највише крше оне пјесме у којима је најбоље изражен трохејски распоред нагласака, а најбоље је чувају оне које од трохејскога распореда највише одступају. А то значи да функцију квантитативне клаузуле преузима, с друге стране, трохејска ритмичка тенденција. – Наша студија о стиху *Жалостине ѿсанце ѿлеменїше Асан-агинице* баца ново свијетло на судбину квантитативне клаузуле у историјском развоју српског десетерца. У тој студији смо, између осталог, жељели да утврдимо какав је распоред двају метричких акцената и двају ритмичко-прозодијских тактова у другом полустиху, тј. да ли у балади доминира двосложност другог и четворосложност трећег такта (па би се могло говорити о другој цезури послје шестог слога као ритмичкој доминанти). Наша анализа је показала да балада испољава тенденцију трансформације у тродјелни стих по обрасцу 4 + 2 + 4. У 49 стихова (сада то коригујемо: у 48 стихова [види Увод]) граница између другог и трећег такта природно пада послје шестог слога. У три стиха са неметричким акцентом на седмом слогу може се реконструисати опкорачење факултативне цезуре. У једном стиху са неметричким акцентом на петом слогу (сада то коригујемо: у 2 стиха [види Увод]) може се такође реконструисати опкорачење факултативне цезуре. То значи да се факултативна цезура остварује у више од половине

стихова (53 стиха или 57,61 %). Закључили смо да ритмичку функцију квантитативне клаузуле преузима не само рима, и не само трохејски распоред нагласака, него и факултативна цезура послје шестог слога (може се реконструисати у више од половине стихова) у комбинацији с тонско-квантитативном ритмичком доминантом на деветом слогу (акцент или послјеакцентска дужина посвједочени су у више од двије трећине стихова) (види Маројевић 2013: 42–43 [и тамо наведену литературу]).

Према нашој реконструкцији, у балади о Асан-агиници од 45 стихова у којима је акценат на деветом слогу (женска клаузула), квантитативна клаузула је нарушена у 25 стихова (у њима је тај акценат кратак), а задовољена у 20 стихова (у којима је тај акценат дуг). У преосталих 47 стихова у којима је метрички акценат на 8. (дактилска клаузула) или 7. слогу (хипердактилска клаузула) квантитативна клаузула је нарушена у 5 стихова, у којима је тај акценат дуг, а задовољена у 42 стиха с кратким акцентом на наведеним слововима.

Поставља се питање: какве је (вјероватно: интуитивно) измјене у реду ријечи Вук чинио у вези с квантитативном клаузулом у првој својој редакцији баладе о Асан-агиници?

(1) У три стиха дактилска клаузула с дугим акцентом, која нарушава квантитативну клаузулу, замијењена је (у првој редакцији у два стиха, у другој — само у првом) женском клаузулом с дугим акцентом:

џн бџлује њ || рањами | љутими – (ЖППА 7),
Гди он лежи од љутис рана; (ЖППА¹ 7),
Он болује од љутијех рана, (ЖППА² 7);

„Не чекај ме || у двџру | бџлџму, (ЖППА 12),
Нечекај ме у биелу двџру, (ЖППА¹ 12),
„Не чекај ме у двџру б’јелому, (ЖППА² 12),

односно (у једном стиху) хипердактилском клаузулом с кратким акцентом, које не нарушавају квантитативну клаузулу:

с њџме ѝреге || у двџру | бџлџму. (ЖППА 40),
И сњом иде двџру биеломе. (ЖППА¹ 40),
с њџме греде двџру бијелому. (ЖППА² 40).

(2) Женску клаузулу с кратким акцентом, која нарушава квантитативну клаузулу, Вук је у првој редакцији у два стиха замијенио женском клаузулом с дугим акцентом:

џџр пџрџча || вџрнџ | љџбџ својџ: (ЖППА 11),
Он поручи св[џ]џџ вјернџ љуби: (ЖППА¹ 11),
Он поручи вјернџ љуби својџ: (ЖППА² 10);

каџ се неџе || миџвџти | на вџс (ЖППА 87),
Кад се на вас смиловати неџе (ЖППА¹ 89),
„Кад се не џе смиловати на вас (ЖППА² 88),

а у два – дактилском односно хипердактилском клаузулом с кратким акцентом:

Бџже мџчи, || не гџвџри | ниџта, (ЖППА 27),
Беже мучи ниџта неговџри; (ЖППА¹ 27),
Беже мучи, ниџта не гџвџри, (ЖППА² 27);

Али бџже || не хајџше | ниџта, (ЖППА 51),
Али Беже ниџта не хајџше, (ЖППА¹ 51),
Али беже ниџта не хајџше, (ЖППА² 51).

Занимљиво је да у ова два примјера у другој редакцији Вук није вратио ред ријечи из Фортисова издања, вјероватно превидом.

(3) Квантитативна клаузула у првој редакцији је на други начин изражена у једном стиху:

џџш је јџдна || џ тџ миџли | стџ<џ>џла – (ЖППА 15),
Јџшт стајџше у туџ великој; (ЖППА¹ 15),
Јџш је јџдна у тџ мисли стала (ЖППА² 15).

(4) Измјеном реда ријечи у првој Вуковој редакцији квантитативна клаузула је нарушена у једном стиху:

и здравџ се || повџрати | с њџме. (ЖППА 66),
И Здравџ се с њџме повџрати. (ЖППА¹ 68),
И здравџ се повџрати с њџме; (ЖППА² 67),

док је у другом већ била нарушена у изворној верзији:

дџбра каџџ || и од рџда | дџбра — (ЖППА 43),
Дџбра каџа, и од дџбра рода, (ЖППА¹ 43),
Дџбра каџа и од рода дџбра, (ЖППА² 43).

У оба ова примјера измјена реда ријечи није била условљена (интуитивним) удољовавањем квантитативној клаузули него замјеном инверзног реда ријечи уобичајеним.

5. ЛЕКСИЧКА РЕКОНСТРУКЦИЈА. – Вук је у првој редакцији *Асан-ајинице* чинио знатне лексичке измјене. Оне су се тичале турцизама, архаизама и регионализама (види т. 5.1), али и неутралне лексике с доминантном културном компонентом (види т. 5.2).

5.1. Вук је у потоњој редакцији враћао турцизме и архаичну терминологију и другу лексику, док их је у првој редакцији био замјенио општеупотребном лексиком. Тако је лексему *даица* био замјенио са *ујак*:

вѣћ даица || Пинторовић-|бѣже!“ (ЖППА: 22),
Већ је ујак Пинторовић Беже. (ЖППА¹: 22),
Већ даица Пинторовић беже.“ (ЖППА²: 22),

лексему *бешика* – са *колевка*:

А с ма́лахнѣм || у бѣшицѣ | [с] сѣнком (ЖППА: 35),
 А смаленим у колевци синком (ЖППА¹: 35),
 А с малахним у бешици синком (ЖППА²: 35);

а ма́лому || у бѣшицѣ | сѣнку — (ЖППА: 82),
 А маломе у колевци сѣнку (ЖППА¹: 84),
 А малому у бешици сѣнку, (ЖППА²: 83),

лексему *ѣенцера* – са *ѣрозор*:

га̄ врат ломӣ || кѣлѣ | низ пѣнцере. (ЖППА: 18),
 Да врат ломи куле низ прозоре, (ЖППА¹: 18),
 Да врат ломи куле низ пенцере; (ЖППА²: 18);

гвѣ̄ је ѣерце || с пѣнцере̄ | глѣдѣ̄јѣ̄ (ЖППА: 68),
 Две је кѣерце с прозора углаше (ЖППА¹: 70),
 Дв'је је ѣерце с пенцера глѣдаху (ЖППА²: 89).

Враћајући се изворном тексту, Вук није одолио да регионалну именицу женскога рода *ѣенцера* замјени шире распрострањеном именицом мушког рода *ѣенцер*.

5.2. Занимљиве су измјене које је Вук у првој редакцији учинио са културолошким термином *дјевојка*. У 19. стиху ријеч значи 'удавача, одрасла дјевојка, дјевојка за удају'. Вук је ту ријеч био изоставио, да би је у новој редакцији вратио без коментара:

За њом *ѣѣрчӯ* || *гвѣ̄ ѣере* | дѣвѣјке: (ЖППА: 19),
 За њом трче двие миле кѣерце: (ЖППА¹: 19),
 За њом трче дв'је ѣере дјевојке: (ЖППА²: 19).

У четири стиха термин *дјевојка* значи 'испрошена дјевојка (жена), вјереница'. Вук је ријеч на све начине избјегавао, једном је замјенивши са *млада*, други пут са *љубовца*, двапут употријебивши личну односно присвојну замјеницу:

»Дѣвѣјка те || лѣпо | по́дравља́ше (ЖППА: 56),
 „Млада тебе љубезно поздравља, (ЖППА¹: 56),
 „Дјевојка те л'јепо поздрављаше (ЖППА²: 56);

дѣт *ѣдѣ̄к.љубац* || нѣси | на дѣвѣјку (ЖППА: 59),
 „Да понесеш дуго покривало, / „С коим ће се она завјесити (ЖППА¹: 60–61),
 „Дуг покривач носи на дјевојку, (ЖППА²: 60);

свѣ̄ѣ кѣпӣ – || грѣде | по дѣвѣјку: (ЖППА: 64),
 Свате купи иде по љубовцу, (ЖППА¹: 66),
 Свате купи, греде по дјевојку. (ЖППА²: 65);

дѣбро *свѣ̄ѣи* || дошли | до дѣвѣјкѣ (ЖППА: 65),
 Здраво свати двору њену дошли (ЖППА¹: 67),
 Добро свати дошли до дјевојке, (ЖППА²: 66).

Свој поступак је Караџић у потоњем издању овако прокоментарисао: „Ја не знам, како се њој може казати *дјевојка*, кад је била удата и има петеро дјеце? А овдје тако стоји и у стиху **65** и **66**! Ја сам и то прије био промијенио, али сад остављам овако“ (у напомени уз 56. стих) (Караџић 1846: 531). Лексичке замјене којима је Вук прибјегао од невоље нису биле адекватне. Кад је била испрошена и кад тражи да се напише вјеренику писмо, она није могла бити *млада* (њој се тако могло „казати“ тек на свадби), а кад су сватови пошли по дјевојку, она још није била *љубовца* имотског кадије (јер та ријеч значи 'вјенчана жена'). У 9. стиху ријеч *љубовца* је потврђена у изворном значењу, као и њен синтагматски синоним *вјерна љуба* у 11. стиху баладе.

6. ГРАМАТИЧКА РЕКОНСТРУКЦИЈА. – Са аспекта идентификовања граматичких облика, што је био и главни проблем лингвотекстолошке анализе баладе, пажњу заслужује прије свега дилема: номинатив или вокатив (види т.

6.1), посесивни генитив или посесивни датив (види т. 6.2).

6.1. Прву дилему, као и сви приређивачи последице њега (осим аутора овог чланка), Вук је рјешавао у корист номинатива (тачније: није ни био ни у каквој дилеми).

(1) Ми полазимо од тога да је у 88. стиху баладе посвједочен вокатив *мајко* у субјекатској функцији:

мајко *ваша* || срца | рђаскѡга!“ (ЖППА: 88),
Мајка ваша срца каменѡга. (ЖППА¹: 90),
„Мајка ваша срца каменѡга.“ (ЖППА²: 89).

(2) Исто тако, у 21. и 84. стиху треба, по нашем мишљењу, полазити од вокатива *ајо* у субјекатској функцији:

није *ѡво* || бабо | *Асан-ага*, (ЖППА: 21),
Ни је ово бабо Асан-ага, (ЖППА¹: 21),
„Није ово бабо Хасан-ага, (ЖППА²: 21);

А тѡ глѡдѡ || јунак | *Асан-ага* (ЖППА: 84),
А то гледа јунак Асан-ага (ЖППА¹: 86),
А то гледа јунак Хасан-ага, (ЖППА²: 85).

Необичност облика, и унисоност његовог тумачења, састоји се у томе што је аналогна употреба добро позната, и данас жива у фолклорном стилу, само код именица мушког рода прве деklinације.

6.2. Слабо мјесто у Вуковом граматичком језичком осјећању очито је био посесивни датив у антепозицији у односу на предлошко-падежну везу.

(1) У 35. стиху пјесме *Милош Обилић у Лајиницима* (Вукови наслови, и први и потоњи, били су друкчији) наш први фолклориста и текстолог народних пјесама најприје је полазио од адноминалног генитива у инверзији („Спрече“), што је много необичније од регуларне употребе посесивног датива у антепозицији *Сиречи*, како је Вук облик касније, и с правом, реконструисао:

Виш' Зворника Спрече на извору, (МОуЛ¹: 35),

„Виш' Зворника Спречи на извору (МОуЛ²: 35).

(2) У 60. стиху *Асан-ајинице* Вук је у првој редакцији полазио од посесивног генитива у инверзији („Аге“), што је необично ако се зна да је у Фортисовом издању стајало: *Aghi* (Караџић 1965 [1814] I: 409). У другој редакцији облик је исправљен – реконструисан је посесивни датив *аји*:

кага бѡдѡ || аѡ | *мимо* двѡра (ЖППА: 60),
„Када буде Аге мимо двѡра (ЖППА¹: 62),
„Када буде аги мимо двѡра, (ЖППА²: 61).

(3) Исто рјешење Вук даје у 67. стиху иако је и овдје код Фортиса стајало: *Aghi* (Караџић 1965 [1814] I: 409), да би у другој редакцији и овдје генитив замијенио дативом:

А каѡ бѡли || аѡ | *мимо* двѡра, (ЖППА: 67),
А кад били Аге мимо двѡра, (ЖППА¹: 69),
А кад били аги мимо двѡра, (ЖППА²: 68).

(4) Од претходних примјера примјер из 18. стиха се разликује по неколико параметара. Прво, посесивност се у њему остварује као припадност ствари а не лицу. Друго, у њему и код Фортиса стоји *e*: *kule* (Караџић 1965 [1814] I: 408). Треће, овдје и у другим издањима осим нашег стоји генитив. И четврто, Вук је генитив *куле* задржао и у другој редакцији:

га врат *ломи* || кѡлѡ | низ пѡнѡере. (ЖППА: 18),
Да врат ломи куле низ прозоре, (ЖППА¹: 18),
Да врат ломи куле низ пенѡере; (ЖППА²: 18).

Наша фонетско-фонолошка реконструкција, по којој балада није остварена са јекавским (а спорадично с икавским и екавским) рефлексима јата него са самим вокалом ѡ („јат“) у свим позицијама, омогућила нам је да и у 18. стиху *Асан-ајинице* реконструисамо датив *кѡлѡ*.

7. Закључак. – Како је наша тема већ у наслову одређена као дводјелна, версолошка и лингвотекстолошка, дводјелан мора бити и закључак расправе.

7.1. С версолошког становишта можемо закључити да *Жалосѡйна итѡсанѡца илѡмениѡе Асан-ајинице* чува све битне карактеристике класичног асиметричног десетерца, осим јед-

не. Српски епски десетерац има, по тумачењу Кирила Тарановског (Тарановски 1954: 15–16) и његових претходника, и двије тонске константе: ненаглашеност слога којим се завршава стих, тј. десетог слога, и ненаглашеност слога којим се завршава први полустих, тј. четвртог слога, а у разматраној балади остварују се обе те тонске константе. Српски епски десетерац и стих руских билина воде поријекло, по тумачењу Романа Јакобсона и његових сљедбеника, од прасловенског тротактног епског стиха, који се састојао од два колона, одијељена обавезном цезуром, али је обично садржао три смисаоне цјелине. У сукобу та два принципа – дихотомије и трихотомије – „ruski epski stih odstranio je cезuru која stih deli u dva kolona, i zasnovao se na tri veoma јака времена“ (Јакобсон 1981 [1952]: 342). Балада о Асан-ајиници досљедно чува ту тродјелност: њу не карактерише изостанак једног од два метричка акцента у другом полустиху, што је ритмички курзив и у неким руским билинама, и у неким српским народним пјесмама, као и у умјетничкој поезији српској. Балада, међутим, не чува квантитативну клаузулу. Ми смо утврдили да је она не чува зато што је у њој остварена још једна цезура, последице шестог слога, али та цезура није силабичка константа него ритмичка доминанта стиха. Овој карактеристици стиха баладе подређени су стихови с побочним метричким акцентом у медијалном такту: сви се они остварују по обрасцу 4 + 2 + 4 (види т. 3.2).

7.2. С лингвотекстолошког становишта треба рећи да су све погрешне реконструкције, Вукове, његових претходника и настављача, условљене погрешним временским одређењем баладе. То није Вуку савремена народна пјесма него пјесма која одражава један ранији синхрони пресјек у развоју српског језика и српског десетерца, а тај синхрони пресјек карактерише чување фонеме њ („јат“) у свим позицијама, с тим што су њене фонетске реализације и непрецизност графичке у тексту који је пронашао и објавио Фортис условиле бројна лутања, која су трајала двјеста тридесет година, све до 2004. године, до наших реферата на научним скуповима у Петрограду (Маројевић

2005а), Београду (Маројевић 2005б) и Бањој Луци (Маројевић 2004).

Извори и литература

Извори

1. ЖППА: *Жалостйна ѿѣсанца ѿлемениѿе Асан-ајинице*, ст. 1–92 (Маројевић 2006: 52–54).
2. ЖППА¹: *Жалостйна ѿѣсна ѿлемениѿе Асан-ајинице*, ст. 1–94 (Караџић 1814: 113–116; Караџић 1965 [1814] I: 121–123).
3. ЖППА²: *Хасанајиница*, ст. 1–93 (Караџић 1846: 527–533; Караџић 1988 [1846] VI: 379–383).
4. МОУЛ¹ – *О Милошу Обилићу*, ст. 1–113 (Караџић 1814: 89–93; Караџић 1965 [1814] I: 103–106).
5. МОУЛ² – *Милош у Лајиницима*, ст. 1–114 (Караџић 1988 [1845] V: 161–163 [211–214]).

Литература

1. Jakobson, R. (1981 [1952]), *Slovenski epski stih*, preveo Aleksandar I. Spasić, Treći program, (Beograd), 1981, III (50): с. 317–360. Оригинал: Jakobson, R. (1952), „Studies in Comparative Slavic Metrics“, *Oxford Slavonic Papers*, III: с. 21–66.
2. Караџић, Вук Стефановић (1814), *Мала ѿросѿонародња славено-сербска ѿѣснарица*, издава Вуком Стефановићем, у Вијени, у печатњи Г. Јоанна Шнирера.
3. Караџић, Вук Стефановић (1846), *Српске народне ѿјесме*, скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић, Књига трећа, у којој су пјесме јуначке средњијех времена, у Бечу, у штампарији Јерменскога манастира.
4. Караџић, Вук Стефановић (1965 [1814]), *Мала ѿросѿонародња славено-сербска ѿѣснарица*, [...], приредио Владан Недић, Београд: Просвета (Сабрана дела Вука Караџића. Књ. I).
5. Караџић, Вук Стефановић (1988 [1845]), *Српске народне ѿјесме*. Књига друга, при-

- редила Радмила Пешић, Београд: Просвета. (Сабрана дела Вука Караџића. Књ. V).
6. Караџић, Вук Стефановић (1988 [1846]), *Српске народне њјесме*. Књига трећа, приредио Радован Самарџић, Београд: Просвета. (Сабрана дела Вука Караџића. Књ. VI).
 7. Маројевић, Радмило (1987), „Сербскія пѣсни“ *Александра Восѣокова*, Горњи Милановац: Дечје новине.
 8. Маројевић, Радмило (2004), „Жалостна пѣсанца племените Асан-агинице (лингвистичка, текстолошка и версолошка традиција и савременост)“, *Традиција и савременост: Зборник радова са научној скупи* (Бања Лука, 4–6. новембра 2004), Бања Лука, с. 15–47.
 9. Маројевић, Радмило (2005а), „Жалостна пјесанца племените Асан-агинице: (Културолошка реконструкција)“, *VI Славистические чтения памяти профессора П. А. Дмитриева и профессора Г. И. Сафронова: Материалы международной научной конференции*, 9–11 септембра 2004 г. Санкт-Петербург: Филологический факультет СПбГУ, с. 276–282.
 10. Маројевић, Радмило (2005б), „Двјеста тридесет година *Жалостне њјсанце њлеменише Асан-аинице* (са аспекта културологије, историје језика и науке о стиху)“, *Научни састјанак славистика у Вукове дане дане* (Београд, 15–18. 9. 2004). [Књ.] 34/1: *Развој модерној српској језика*, с. 25–42, Београд.
 11. Маројевић, Радмило (2006), „Стих и версолошка реконструкција *Жалостне њјсанце њлеменише Асан-аинице*“, *Радови*, бр. 9: с. 13–57, Бања Лука: Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци.
 12. Маројевић, Радмило (2006–2007), „Версолошка реконструкција у критичком издању *Горској вијенца*“, *Зборник за српски језик, књижевност и умјетност*, III–IV (бр. 3–4): с. 11–53, Бања Лука.
 13. Маројевић, Радмило (2009), „*Смрти Смаил-аге Чениџића* и Његошева епска трилогија (поредбена текстолошка анализа)“, *Књижевна историја*, XLI (бр. 139): с. 553–582, Београд.
 14. Маројевић, Радмило Н. (2012), „О версификацији српских народних пјесама (косовски циклус)“, *Међународни тематски зборник Косово и Метохија 1912–2012*, с. 431–448, Косовска Митровица: Универзитет у Приштини, Филозофски факултет.
 15. Маројевић, Радмило Н. (2013), „Развојни токови умјетничке поезије на српском језику (I) (од строге силабичке форме до комбинованог и слободног стиха)“, *Научни састјанак славистика у Вукове дане* (Београд, 12–14. IX 2012), [Књ.] 42/1: *Инфинитивички и експрессивички чиниоци у формирању и развоју српској сјангардној језика*, с. 35–52, Београд.
 16. Маројевић, Радмило Н. (2014), „Његошева *Луца микрокозма* као пјеснички текст у стиху“, Уз критичко издање спјева, *Од косовској завети до Његошевој макрокозма: Петар II Пејровић Њејош (1813–2013)*, Међународни тематски зборник, с. 63–84, Косовска Митровица: Универзитет у Приштини, Филозофски факултет.
 17. Петровић-Његош, Петар II (2005), *Горски вијенац*. Критичко издање. Текстологија, редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД.
 18. Тарановски, К. (1954), „Принципи српскохрватске версификације“, *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. XX, (св. 1–2): с. 14–28, Београд.

ДВЕ РЕДАКЦИИ ВУКА СТЕФАНОВИЧА КАРАДЖИЧА
БАЛЛАДЫ «ЖАЛОБНАЯ ПЕСЕНКА БЛАГОРОДНОЙ
АСАН-АГИНИЦЫ» (ЛИНГВОТЕКСТОЛОГИЧЕСКИЙ И
СТИХОВЕДЧЕСКИЙ АНАЛИЗ)

Резюме

В настоящей статье рассматривается стихосложение сербских народных песен на материале двух редакций Вука Стефановича Караджича баллады «Жалобная песенка благородной Асан-агиницы», в частности: а) безударность десятого слога в качестве метрической константы сербского десятисложника, б) безударность четвертого слога в качестве метрической константы баллады (но не и сербской поэзии в целом), в) трехтактность стиха, причем первый такт (до цезуры) обязателен, в то время как возможен пропуск одного метрического ударения после цезуры (в качестве ритмического курсива, но он в балладе не представлен). В статье сопоставляется текстологически обоснованное подлинное прочтение песни, базирующееся на тексте в издании А. Фортица (1774 г.) с двумя редакциями В. С. Караджича (1814 и 1846 гг.).

radmilo@mail.ru

ПРИЛОГ

ЖАЛОСНА ПЈЕСНА ПЛЕМЕНИТЕ
АСАН-АГИНИЦЕ

Жалосна пјесна племените Асан-агинице

Хасанагиница

Штò се *дѣлѣ* || у горѣ | зеленој –
Шта се б’јели у гори зеленој?
Што се б’јели у гори зеленој?

Ал сѹ снѣзи, || ал сѹ | лабудове?
Ил’ је снијег, ил’ су лабудови?
Ал’ је снијег, ал’ су лабудови?

Да сѹ снѣзи – || већ би | окопнули,
Да је снијег већ би окопнио;
Да је снијег, већ би окопнио,

4 лабудове – || већ би | полетѣли!
Лабудови већ би одлетели.
Лабудови већ би полетјели;

Нит’ [и] сѹ снѣзи, || нит’ сѹ | лабудове,
Нит’ је снијег, нит’ су лабудови,
Нит’ је снијег, нит’ су лабудови,

нѣго шатор || агѣ | Асан-агѣ:
Него шатор аге Асан-аге,
Него шатор аге Хасан-аге,

ѡн бољује ? || ранами | љутими –
Гди он лежи од љутие рана;
Он бољује од љутијех рана,

8 *ѡблази* га || маѣр | и сестрица,
Облази га мати и сестрица;
Облази га мати и сестрица,

а љубовца || од стида | не могла.
А љубовца од стида немогла.
А љубовца од стида немогла.

Кад ли му је || ранами | боље било,
Кад ли му је ранам’ боље било,
Кад ли му је ранам’ боље било,

иѣр поруча || вјерној | љубѣ својој:
Он поручи св[о]јој вјерној љуби:
Он поручи вјерној љуби својој:

12 „Не чекај ме || у двору | бѣлому,
Не чекај ме у биелу двору,
„Не чекај ме у двору б’јелому,

- ни у двору, || ни у роду | мому!“
 Ни у двору ни у роду моме.
 „Ни у двору, ни у роду мому.“
- Каџ* кадуна || рѣчи | разумѣла,
 Каџ кадуна р’јечи разумјела
 Каџ кадуна р’јечи разумјела,
- јѡш је *јаџна* || у тој *мисли* | ста<ј>^ала –
 Јошт стајаше у туги великој;
 Још је јадна у тој мисли стала
- 16 *јѡка сѡџе* || коња | ѡко двора.
 Стаде тугањ коња око двора:
 Јека стаде коња око двора;
- И побѣже || Асан-|агиница
 Таџ побјеже Асан-агиница
 Таџ побјеже Хасанагиница
- џа* врат *ломи* || кѹлѣ | низ пѣнцере.
 Да врат ломи куле низ прозоре,
 Да врат ломи куле низ пѣнцере;
- За њом *иѣчу* || *џеѡ* ѡере | дѣвојке:
 За њом трче две миле кѡерце:
 За њом трче дв’је ѡере дјевојке:
- 20 „Врати нам се || милѡ | мајко *наша*,
 Врати нам се мила мајко наша;
 „Врати нам се, мила мајко наша!
- није *ѡво* || бабо | Асан-ага,
 Ни је ово бабо Асан-ага,
 „Није ово бабо Хасан-ага,
- веѡ* даица || Пинторовиѡ-|бѣже!“
 Веѡ је ујак Пинторовиѡ Беже.
 Веѡ даица Пинторовиѡ беже.“
- И врати се || Асан-|агиница
 Таџ се врати Асан-агиница,
 И врати се Хасанагиница,
- 24 *иѣр се* вѣша || брата | ѡко врата:
 Пак се вјеша брату око врата:
 Тер се вјеша брату око врата:
- „Да мој брата, || вѣликѡ | срамотѡ –
 Да мој брата велике срамоте!
 „Да мој брата, велике срамоте!
- иџ* ме шаљѡ || од петеро | дѣце!“
 Гди ме тера од петеро дјеце!
 „Гдје ме шаљѡ од петеро дјеце!“
- Беже* мѹчи, || не гѡвори | ништа,
 Беже мучи ништа неговори;
 Беже мучи, ништа не говори,
- 28 *веѡ се* маша || у џепе | свиѡне
 Веѡ се маша у џепе свилене,
 Веѡ се маша у џепе свиѡне,
- и ваѡи ѡѡ || књигу | опрошѡења
 И вади јѡј књигу опроштѡења,
 И вади јѡј књигу опрошѡења,
- џа* узимљѡ || пѡдуно | вѣнчање –
 Да одлази својѡ старој мајци;
 Да узимљѡ потпуно вјенчање,
- џа* грѡ с њимѡ || мајѡѣ | узатраге.
 И да с’ опет може преудати.
 да гре с њимѡ мајци у натраге.
- 32 *Каџ* кадуна || књигу | проѹчила,
 Каџ кадуна књигу проѹчила
 Каџ кадуна књигу проѹчила,
- џа* је сѡна || у џело | љубила
 Два је сина у џело љубила,
 Два је сина у џело љубила,
- а џеѡ* ѡере || у рѹменѡ | лица.
 А две кѡери у рѹмена лица:
 а дв’је ѡере у рѹмена лица,
- А с маљахним || у бѡешиѡѣ | [с] сѡнком
 А смаленим у колевци сѡнком
 А с малахним у бешици сѡнком
- 36 ѡѣлити || ниѡако | не мѡгла,
 Разстати се никако немогла;
 Оѡјелит се никако не могла,
- веѡ* је братаѡ || за рѹке | ѹзео
 Веѡ је братаѡ за руку узео
 Веѡ је братаѡ за руке узео
- и јѡда је || [с] сѡнком | разставио
 И јѡда је од њѡг’ разставио
 И јѡда је с’ сѡнком раставио
- иѣр* је мѡѡѡ || к себѡ | на коѡица –
 Пак је меѡе за се на коѡица
 Тер је меѡе к себи на коѡица,
- 40 с ѡме *иѣге* || у двѡру | бѣлѡму.
 И сѡмом иде двѡру биѡломе.
 с ѡме греде двѡру биѡлому.

- У роду је || м̄ло̄ *врѣме* | ст̄а<ј>^{ла},
 У роду је мало време стала,
 У роду је мало врѣме стала,
- м̄ло̄ *врѣме* – || не недѣљу | д̄ан̄а:
 Мало време, ни недељу дана,
 Мало врѣме, ни недељу дана,
- д̄обра *кадо* || и од р̄ода | д̄обра –
 Добра када, и од добра рода,
 Добра када и од рода добра,
- 44 д̄обру *каду* || пр̄ос̄е | са св̄и *сир̄ан̄а*,
 Добру каду просе са сви страна:
 Добру каду просе са свих страна,
- га* највеће || ймо[т]ск̄и | кадија.
 И велики Имошки Кадија.
 А највише Имоски кадија.
- Кадуна се || бр̄ату *сво̄му* | м̄о̄л̄и:
 Кадуна се брату своме моли:
 Кадуна се брату свому моли:
- „Ај тако те || не ж̄ел̄ѣла | бр̄атцо,
 Ој тако те нежелила брацо!
 „Ај тако те не желила, брацо!
- 48 н̄ем̄о̄ј *мене* || да̄ват | за н̄ӣко̄га
 Немој мене дават ни за кога,
 „Немој мене дават ни за кога,
- га* н̄е пуца || ј̄адно̄ | ср̄це *мо̄је*
 Да непуца јадно срце мое
 „Да не пуца јадно срце моје
- г̄л̄едајући || сир̄отице | св̄о̄је!“
 Гледајући сиротице свое.
 „Гледајући сиротице своје.“
- Али* б̄еже || н̄е ха̄јаше | н̄ӣшта,
 Али Беже ништа не хајаше,
 Али беже ништа не хајаше,
- 52 *већ* н̄у да̄је || ймо[т]ск̄ому | кади<ј>^{ла}.
 Већ њу даје Имошком Кадии.
 Већ њу даје Имоском кадији.
- Још *кадуна* || бр̄ату се | м̄о̄л̄аше
 Тад кадуна свог брата мољаше,
 Још кадуна брату се мољаше,
- га* н̄о̄ј пише || листак | б̄ѣл̄е к̄њиг̄е –
 Да напише листак бјеле књиге
 Да напише листак бјеле књиге,
- га* је ша̄л̄е || ймо[т]ск̄ому | кади<ј>^{ла}:
 И да пошље Имошком Кадии:
 Да је шаље Имоском кадији:
- 56 »Дѣв̄ојка те || л̄ѣпо | поздрав̄лаше
 „Млада тебе љубезно поздравља,
 „Дјевојка те лјепо поздрављаше
- а у к̄њиз̄ѣ || л̄ѣпо те | м̄о̄л̄аше
 „И у књизи липо те моли,
 „А у књизи лјепо те мољаше:
- кад* покупиш || господу | св̄агове
 „Кад покупиш господу сватове, / „И кад
 поћеш њеном бјелу двору,
 „Кад покупиш господу сватове, / „И кад
 поћеш њеном бјелу двору,
- д̄уг̄ *ид̄ӣк̄љувац* || н̄о̄си | на дѣв̄ојку
 „Да понесеш дуго покривало, / „С коим
 ће се она завјесити
 „Дуг покривач носи на дјевојку,
- 60 *када* б̄уд̄е || аг̄ѣ | м̄имо дв̄ора
 „Када буде Аге мимо двора
 „Када буде аги мимо двора,
- не* н̄е види || сир̄отице | св̄о̄је!«
 „Да невиди сиротице свое.“
 „Да не види сиротице своје.“
- Кад* кадији || б̄ѣл̄е к̄њиг̄а | до̄ђе,
 Кад Кадии бјела књига дође
 Кад кадији бјела књига дође,
- господу је || св̄ате | по̄купио,
 Господу је свате покупио.
 Господу је свате покупио,
- 64 *свати* к̄упи – || гр̄еде | по дѣв̄ојку:
 Свате купи иде по љубовцу,
 Свате купи, греде по дјевојку.
- д̄обро *свати* || дошли | до дѣв̄ојке
 Здраво свати двору њену дошли
 Добро свати дошли до дјевојке,
- и здрав̄о се || повр̄атили | с њом̄е.
 И Здраво се с њоме повратили.
 И здраво се повратили с њоме;
- А кад* б̄или || аг̄ѣ | м̄имо дв̄ора,
 А кад били Аге мимо двора,
 А кад били аги мимо двора,

68 *dvěje* ћерце || с пѣндерѣ | глѣдајѹ
Две је кћерце с прозора углаше
Дв'је је ћерце с пенцера гледаху

a dva сина || прѣд њѹ | исхођајѹ
А два сина пред њу изиђоше,
А два сина пред њу изхођаху,

ivěre својој || мајцѣ | говорѣјѹ:
Тере својој мајци говорау:
Тере својој мајци говораху:

„Врати нам се || мѣлѣ | мајко *ivā*
„С врати нам се мила мајко наша,
„Сврати нам се, мила мајко наша!

72 *ga mi* тебѣ || ѹжинати | дамо!“
„Да ми теби ужинати дамо.“
„Да ми тебе ужинати дамо.“

Kag iio чула || Асан-|агиница,
Кад то чула Асан-агиница,
Кад то чула Хасан агиница,

старѣшинѣ || свѣтѹв | говорила:
Старјешини свата говорила:
Старјешини свата говорила:

„Бѹгом брѣте || свѣтѹв | старѣшина,
Богом брѣте свата старјешина,
„Богом брѣте, свата старјешина,

76 *ustavi mi* || коње | ѹза двѹра
Устави ми коње иза двѹра,
„Устави ми коње уза двѹра,

ga darujem || сирѹтице | мѹје!“
Да даруем сирѹтице мое.
„Да даруем сирѹтице моје.“

Уставѣшѣ || коње | ѹза двѹра.
Уставише коње иза двѹра.
Уставише коње уза двѹра.

Svoju дѣцу || лѣпо | дѣровѣла –
Своју дѣцу лепо даривала:
Своју дѣцу л'јепо даровала:

80 *svakom* сѣнку || нѹзве | пѹзлаћене,
Сваком сѣнку местве пѹзлаћене,
Сваком сѣнку ноже пѹзлаћене,

svakoj ћерѣ || чѹху | до пољанѣ,
Свакој ћери чоу нерезану;
свакој ћери чоху до пољане;

а мѣлѹму || у бѣшицѣ | сѣнку –
А маломе у колевци сѣнку
А малому у бѣшици сѣнку,

ivemu шаљѣ || ѹбошкѣ | хѣлине.
Њему посла свилене хѣлине.
Њему шаљѣ ѹбошке хѣлине.

84 *A iio* глѣдѣ || јѹнѣк | Асан-аго
А то глѣда јунак Асан-ага
А то глѣда јунак Хасан-ага,

ivēr дозивљѣ || *ga* сина | своја:
Пак дозивљѣ до два сина своја:
Пак дозивљѣ до два сина своја:

„Хѹг'ше амо || сирѹтице | мѹје
Хѹд'те амо сирѹтице мое,
„Хѹд'те амо, сирѹтице моје!

kag se неће || мѣловати | на вѣс
Кад се на вас смилувати неће
„Кад се не ће смилувати на вас

88 мајко *ivā* || срѣца | рѣжаскѹга!“
Мајка ваша срѣца каменога.
„Мајка ваша срѣца каменога.“

Kag iio чула || Асан-|агиница,
Кад то чула Асан-агиница,
Кад то чула Хасан агиница,

belim лицем || ѹ земљѣ | ѹдарѣла,
Б'јелим лицем у земљѣ ѹдрила
Б'јелим лицем у земљѣ ѹдрила

ѹпѹт се је || с дѹшѹм | рѣзставѣла
И упут се с дѹшѹм рѣзставѣла
Упут се је с дѹшѹм рѣзставѣла,

92 од жѣлости – || глѣдајѹћ | сирѹтѣ.
Од жѣлости глѣдајѹћ сирѹтѣ[.]
Од жѣлости глѣдајѹћ сирѹтѣ.